

Quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về tôn giáo trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII

TS. CAO THỊ DUNG

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: dungcaonnpl@gmail.com

Nhận ngày 28 tháng 10 năm 2023; chấp nhận đăng tháng 5 năm 2024.

Tóm tắt: Trong quá trình lãnh đạo, Đảng ta xác định tôn giáo là vấn đề chiến lược có tầm quan trọng đặc biệt. Điều này thể hiện rõ trong các Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc của Đảng, đặc biệt, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (2021) đã đưa ra các điểm mới liên quan đến vấn đề tôn giáo. Bài viết tập trung phân tích những nội dung về tôn giáo trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII và chỉ rõ những định hướng, giải pháp thực hiện công tác tôn giáo trong thời gian tới.

Từ khóa: tôn giáo, Đảng Cộng sản Việt Nam, quan điểm tôn giáo.

Abstract: In its leadership process, our Party identifies religion as a strategic issue of special importance. This is clearly reflected in the documents of the National Congresses of the Party, particularly the documents of the 13th National Congress (2021), which introduced new points regarding religious issues. This article focuses on analyzing the content related to religion in the documents of the 13th National Congress and specifies the orientations and solutions for religious work in the coming period.

Keywords: religion, Communist Party of Vietnam, religious views.

Chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định tôn giáo là nhu cầu tinh thần của một bộ phận quần chúng nhân dân, gắn liền với sự phát triển của dân tộc trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội. Trong các văn kiện trước, Đảng ta chỉ đề cập việc phát huy giá trị văn hóa và đạo đức của các tôn giáo, tuy nhiên, trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã mở rộng quan điểm bằng việc khẳng định cần phát huy các giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp và các nguồn lực của các tôn giáo cho sự phát triển của đất nước.

1. Đảng đánh giá khách quan tình hình tôn giáo và công tác tôn giáo thời gian qua

Việt Nam là quốc gia đa tôn giáo, các tôn

giáo đều bình đẳng trước pháp luật, Nhà nước không phân biệt đối xử vì lý do tín ngưỡng, tôn giáo, không một cá nhân, tổ chức tôn giáo nào hoạt động theo đúng pháp luật mà bị ngăn cấm. Nhà nước Việt Nam đã công nhận 36 tổ chức tôn giáo thuộc 16 tôn giáo khác nhau như Phật giáo, Công giáo, Tin Lành, Cao Đài, Phật giáo Hòa Hảo, Hồi giáo,... tổng cộng có trên 26,5 triệu tín đồ tôn giáo (chiếm 27% dân số cả nước), hơn 54.000 chức sắc, 135.000 chức việc và 29.658 cơ sở thờ tự. Việt Nam cũng có hàng ngàn nhóm sinh hoạt tôn giáo tập trung, trong đó có các nhóm sinh hoạt tôn giáo tập trung của người nước ngoài cư trú hợp pháp tại Việt Nam. Trong các tôn giáo, Phật giáo chiếm số lượng nhiều nhất với trên 14 triệu tín đồ và

18.544 cơ sở thờ tự. Kế đến là Công giáo với trên 7 triệu người theo và 7.771 cơ sở thờ tự. Đạo Tin Lành và đạo Cao Đài lần lượt xếp thứ ba và thứ tư về số lượng tín đồ⁽¹⁾.

Thời gian qua, tình hình tôn giáo ở Việt Nam được coi là ổn định, các tôn giáo ở Việt Nam đã liên tục đồng hành cùng sự phát triển của dân tộc. Nhà nước đã tạo điều kiện và đảm bảo hoạt động tôn giáo diễn ra theo quy định của pháp luật, không xảy ra mâu thuẫn giữa các tôn giáo và trong từng tôn giáo. Các tổ chức tôn giáo luôn hợp tác để tham gia vào các hoạt động mang lại lợi ích cho đất nước và nhân dân. Nguồn lực tinh thần mà các tôn giáo mang lại cho một bộ phận nhân dân thể hiện trong các giá trị đạo đức, văn hóa, trong khi nguồn lực vật chất của tôn giáo thể hiện qua nguồn lực tài chính và nhân lực của tín đồ, chức sắc tôn giáo, thể hiện qua hoạt động của họ.

Đảng và Nhà nước ta luôn tôn vinh những thành tựu và đóng góp của đồng bào có đạo trong công cuộc cách mạng nói chung và thời kỳ đổi mới nói riêng. Các tín đồ tôn giáo luôn tin tưởng và yên tâm vào sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, thể hiện lòng yêu nước, hiện thực hóa các giá trị tốt đẹp của văn hóa Việt Nam, bao gồm cả các giá trị đạo đức và văn hóa của tôn giáo, sống tốt đời, đẹp đạo. Các tôn giáo và tổ chức tôn giáo ở Việt Nam đã luôn đồng hành cùng dân tộc, góp phần quan trọng vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đặc biệt, thông qua hoạt động trong và ngoài nước, đồng bào có đạo đã góp phần quảng bá hình ảnh Việt Nam văn hiến, hòa bình, thân thiện và nhân ái, tạo dựng cái nhìn tích cực về Việt Nam, về tình hình tôn giáo, đồng thời đấu tranh và bác bỏ những luận điệu sai trái, thù địch cho rằng Việt Nam vi phạm nhân quyền và tự do tôn giáo.

Những năm qua, chính sách tôn giáo ở Việt Nam tập trung vào công tác vận động và tuyên truyền giữa cộng đồng tín đồ tôn giáo. Văn kiện Đại hội XIII của Đảng khẳng định công tác tôn

giáo tập trung vận động, đoàn kết và tập hợp các tổ chức tôn giáo, chức sắc, và tín đồ, để họ đảm bảo việc sống tốt đời, đẹp đạo, và đóng góp tích cực vào quá trình xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Điều quan trọng trong chính sách tôn giáo là đảm bảo rằng các chức sắc và tín đồ tôn giáo vừa thỏa mãn nhu cầu tinh thần của họ thông qua việc thực hiện các hoạt động lễ nghi tôn giáo (đẹp đạo), vừa tham gia tích cực vào các hoạt động và trách nhiệm công dân của họ (tốt đời). Khi tiến hành các hoạt động tôn giáo không được xung đột với lợi ích quốc gia, đồng thời đảm bảo trách nhiệm công dân, họ cũng góp phần thuận lợi để thực hiện các lễ nghi tôn giáo. Ở Việt Nam, mục tiêu của cách mạng và lợi ích của các tôn giáo là hoàn toàn thống nhất, hướng tới hạnh phúc của tất cả mọi người.

Nhà nước của chúng ta luôn tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng, quyền theo hay không theo tôn giáo của mọi công dân. Bởi vậy, toàn thể hệ thống chính trị và nhân dân vẫn luôn kiên quyết đối phó với những hành vi lợi dụng tôn giáo để chia rẽ và phá hoại đoàn kết của toàn dân tộc. Đảng đã chỉ rõ những âm mưu và thủ đoạn của các thế lực thù địch nhằm xuyên tạc và vu khống tình hình tôn giáo ở nước ta. Với tình hình tôn giáo ổn định, sự yên tâm của đa số chức sắc, chức vị và đồng bào tôn giáo đối với lãnh đạo của Đảng và Nhà nước, các tín đồ tôn giáo luôn đồng lòng góp phần vào cuộc đấu tranh, phản bác những luận điệu sai trái về tự do tín ngưỡng, tôn giáo. Đảng, Nhà nước đã thể hiện sự kiên quyết trong việc chống lại các phần tử chống đối, lợi dụng tôn giáo để phá hoại chế độ xã hội chủ nghĩa, đoàn kết toàn dân tộc thông qua các quy định pháp luật, các quy định này vừa ghi nhận cụ thể quyền tự do tín ngưỡng và tôn giáo, đồng thời cũng xác định các biện pháp xử lý đối với những người thực hiện các hành vi vi phạm.

Bên cạnh những yếu tố tích cực, Đảng cũng đã chỉ ra những hạn chế cơ bản liên quan đến

tôn giáo và công tác tôn giáo. Một trong những điểm đáng lưu ý là hoạt động quản lý nhà nước về tôn giáo vẫn còn tồn tại một số hạn chế và trong một số trường hợp đã xuất hiện tình trạng thương mại hóa các hoạt động tín ngưỡng và tôn giáo. Đây là vấn đề mà dư luận đặc biệt quan tâm thời gian gần đây. Trong bối cảnh tình hình quốc tế và khu vực có nhiều biến động, trong thời gian tới, Đảng đã xác định những vấn đề liên quan đến xung đột tôn giáo - nếu xảy ra là một trong những thách thức lớn có khả năng đe dọa sự ổn định và phát triển ở một số khu vực, quốc gia trên thế giới nói chung và đất nước ta nói riêng.

2. Đảng đề cập toàn diện về tôn giáo và công tác tôn giáo trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII

Trong hai tập của văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, có tổng cộng 10 văn bản trình bày, và trong số này có 4 văn bản đề cập trực tiếp đến các nội dung liên quan đến tôn giáo. Điều này cho thấy, Đảng đã đề cập toàn diện các vấn đề liên quan đến tôn giáo và công tác tôn giáo so với các kỳ Đại hội trước đây. Cụ thể, trong Báo cáo của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về các văn kiện trình Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng, trong hệ thống các nhiệm vụ trung tâm và giải pháp chủ yếu, Đảng đặc biệt nhấn mạnh: Tập trung vào việc hoàn thiện và triển khai tốt các chính sách liên quan đến dân tộc và tôn giáo; đưa ra những chính sách đặc thù để giải quyết khó khăn của đồng bào dân tộc thiểu số; thực hiện đoàn kết tôn giáo và đại đoàn kết toàn dân tộc. Đồng thời, chúng ta cũng quyết liệt đối phó với mọi âm mưu và hành động gây chia rẽ, phá hoại đoàn kết toàn dân tộc, cản trở sự phát triển của đất nước.

Trong Báo cáo chính trị của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng, khi nói về việc xây dựng và phát huy giá trị văn hóa và

sức mạnh của con người Việt Nam, Đảng ta đã nhấn mạnh việc tăng cường các yếu tố tích cực, nhân văn trong các tôn giáo, tín ngưỡng, đồng thời chỉ ra sự cần thiết của việc ngăn chặn các biểu hiện tiêu cực, mê tín, dị đoan.

Đảng ta thể hiện sự quyết tâm tập trung vận động, đoàn kết và tập hợp các tổ chức tôn giáo, chức sắc, tín đồ, để họ sống □ tốt đời, đẹp đạo □ và đóng góp tích cực cho quá trình xây dựng, bảo vệ Tổ quốc, đảm bảo các tổ chức tôn giáo hoạt động theo quy định của pháp luật và giáo lý, giáo luật được Nhà nước công nhận. Đồng thời, quyết liệt đấu tranh và xử lý mạnh mẽ đối với những cá nhân hoặc tổ chức lợi dụng tôn giáo để chống đối Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội chủ nghĩa; cũng như ngăn chặn mọi sự phá hoại và chia rẽ khối đoàn kết tôn giáo và toàn dân tộc.

Trong Báo cáo đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2016 - 2020 và phương hướng, nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2021 - 2025, Đảng ta đã đánh giá tổng quan về tôn giáo với những thành tựu và hạn chế như sau: Tình hình tôn giáo ổn định, với đa số chức sắc, chức việc và đồng bào có đạo yên tâm, tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước, gắn bó mật thiết với dân tộc, đồng thời góp phần quan trọng trong việc đấu tranh và phản bác các luận điệu xuyên tạc, vu cáo về chính quyền vi phạm nhân quyền và tự do tôn giáo. Tuy tình hình tôn giáo ổn định, nhưng quản lý của Nhà nước về văn hóa, nghệ thuật, tôn giáo, và tín ngưỡng vẫn còn tồn tại, có sự xuất hiện hiện tượng thương mại hóa hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo ở một số nơi.

Thực hiện đoàn kết tôn giáo góp phần xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc là vấn đề quan trọng, bởi đoàn kết luôn được xem là giá trị truyền thống đáng quý của dân tộc ta, đóng vai trò quan trọng trong việc xây dựng và bảo vệ đất nước. Việc tôn trọng và chung sống hòa hợp giữa người theo các tôn giáo khác nhau,

cũng như giữa người theo tôn giáo và người không theo tôn giáo là truyền thống lâu đời ở Việt Nam. Vì vậy, Đảng ta đã đặt mục tiêu cho công tác tôn giáo là thúc đẩy đoàn kết tôn giáo như một phần quan trọng của mục tiêu chung - đại đoàn kết toàn dân tộc.

3. Đảng ta tiếp tục khẳng định và bổ sung một số nội dung về tôn giáo và công tác tôn giáo trong tình hình mới

Trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Đảng ta đã bổ sung và cập nhật nhiều nội dung về tôn giáo, kế thừa, tiếp thu những ý kiến đóng góp quan trọng từ các nhà lãnh đạo, quản lý, nhà nghiên cứu về tôn giáo, cũng như từ tín đồ và chức sắc của các tôn giáo. Điều đáng chú ý là trong văn kiện này, Đảng đã đặc biệt nhấn mạnh quan điểm về việc tiếp tục phát huy vai trò tích cực của tôn giáo trong quá trình xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, trong đó, yếu tố văn hóa và đạo đức tốt đẹp của các tôn giáo được đặc biệt nhấn mạnh. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã ghi rõ mục tiêu: phát huy những giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp và các nguồn lực của các tôn giáo cho sự phát triển đất nước.

Ở Việt Nam, các thuật ngữ như "nguồn lực tôn giáo", "nguồn lực các tôn giáo" và "các nguồn lực của các tôn giáo" mới được đề cập và bàn luận trong vài năm gần đây. Nhiều nhà khoa học, lãnh đạo, quản lý và cả các chức sắc tôn giáo đã có quan điểm riêng về nguồn lực tôn giáo dựa trên từng góc nhìn và cách tiếp cận riêng biệt. Các quan điểm này phụ thuộc vào ưu thế và sự đóng góp của từng tôn giáo trong từng giai đoạn và hoàn cảnh cụ thể, các quan điểm này đều thống nhất ở một số điểm chung. Đầu tiên, các quan điểm đều khẳng định vai trò của tôn giáo và coi tác động tích cực của các tôn giáo là một nguồn lực quan trọng trong quá trình xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Thứ hai, các quan điểm đều thừa nhận rằng nguồn lực của các tôn giáo có hai khía cạnh chính: nguồn lực

tinh thần và nguồn lực vật chất, trong đó, nguồn lực tinh thần nhấn mạnh nhiều hơn, bao gồm các giá trị về văn hóa và đạo đức tôn giáo. Cuối cùng, các quan điểm đều đồng tình rằng các tôn giáo đã đóng góp một phần quan trọng trong hầu hết các khía cạnh của xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, với mức độ đóng góp tiêu biểu đối với các lĩnh vực như giáo dục, y tế, an sinh xã hội và từ thiện nhân đạo.

Về nhiệm vụ và giải pháp về công tác tôn giáo giai đoạn tới, Đảng ta nhấn mạnh:

Cần triển khai thực hiện hai nhiệm vụ chính là hỗ trợ, giải quyết các nhu cầu liên quan đến hoạt động tôn giáo, tín ngưỡng, tâm linh của quần chúng và phòng ngừa, quyết liệt đấu tranh chống lại các hành vi lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo nhằm tạo sự chia rẽ, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Sự thực hiện đồng thời hai nhiệm vụ này đòi hỏi sự chủ động của cả hệ thống chính trị.

Một số giải pháp đề ra để thực hiện tốt các nhiệm vụ bao gồm:

Một là, tạo điều kiện thuận lợi cho các tổ chức tôn giáo hoạt động theo quy định của pháp luật, cung cấp hỗ trợ và giải quyết các nhu cầu về hoạt động tôn giáo, tín ngưỡng và tâm linh của quần chúng. Đồng thời, chủ động ngăn chặn và đấu tranh mạnh mẽ với các hành vi lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo để gây chia rẽ và phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Bên cạnh đó, cần nâng cao năng lực, hiệu quả và hiệu suất trong việc quản lý công tác tôn giáo của Nhà nước⁽²⁾.

Tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Đảng tiếp tục khẳng định những giá trị văn hóa và đạo đức tốt đẹp của các tôn giáo và nhấn mạnh thời gian tới cần tận dụng những nhân tố tích cực, nhân văn trong các tôn giáo và tín ngưỡng, cũng như giá trị văn hóa và đạo đức tốt đẹp của tôn giáo để thúc đẩy đạo đức xã hội và xây dựng cuộc sống văn hóa tại các khu dân cư, đồng thời đóng góp vào việc ngăn chặn các

vấn đề xã hội, phê phán và ngăn chặn các biểu hiện tiêu cực, mê tín, dị đoan.

Hai là, tiếp tục thực hiện đoàn kết tôn giáo trong mạch chảy chung đại đoàn kết toàn dân tộc. Đoàn kết luôn là một truyền thống quý báu của dân tộc ta, và suốt thời gian dài, tinh thần đoàn kết đã giúp xây dựng, bảo vệ đất nước. Nhân dân Việt Nam luôn tôn trọng, chung sống hòa hợp giữa người có đạo và người không có đạo - một phần của bản sắc quốc gia. Vì vậy, mục tiêu của công tác tôn giáo là thúc đẩy đoàn kết tôn giáo như một phần của mục tiêu lớn hơn là đại đoàn kết toàn dân tộc, kế thừa và phát huy giá trị truyền thống quý báu của dân tộc, phản ánh khát vọng của người Việt Nam hiện nay.

Ba là, bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo cho tất cả mọi người. Đây là sự khái quát đầy đủ chủ trương nhất quán của Đảng về vấn đề tự do tín ngưỡng, tôn giáo và không tín ngưỡng, tôn giáo, sự tôn trọng, quan tâm, tạo điều kiện cả về mặt pháp lý lẫn thực tế đối với quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo của tất cả mọi người. Đối tượng bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo cũng mở rộng hơn, không chỉ bao gồm tổ chức và nhân dân trong nước, mà còn cả cá nhân và tổ chức người nước ngoài khi họ sống, học tập hoặc làm việc tại Việt Nam, cũng như người Việt ở nước ngoài khi trở về quê hương.

Bốn là, cần tích cực, chủ động trong việc thực hiện công tác tôn giáo. Sự tích cực, chủ động này bao gồm việc lắng nghe và giải quyết kịp thời những nguyện vọng chính đáng của nhân dân, khẳng định tính ưu việt của chế độ xã hội chủ nghĩa cũng như vai trò không thể thay thế của Đảng Cộng sản Việt Nam trong việc lãnh đạo đất nước. Công tác tôn giáo cũng cần phải chủ động để tận dụng kịp thời những tác động tích cực, giới hạn, phê phán, đấu tranh, và xử lý các biểu hiện tiêu cực liên quan đến tôn giáo.

Năm là, phát huy hơn nữa vai trò quản lý nhà nước trong lĩnh vực tôn giáo. Đảng ta đã nhấn mạnh tầm quan trọng và vai trò của quản lý nhà nước trong công tác tôn giáo tại Việt Nam. Để đảm bảo hiệu quả trong việc thực hiện các hoạt động liên quan đến tôn giáo, quản lý nhà nước về công tác tôn giáo cần phải được đặt ở trung tâm, cần đảm bảo các cơ quan chức năng có đủ năng lực, hệ thống luật pháp và cơ chế phù hợp để quản lý nhà nước về tôn giáo đạt được hiệu suất và hiệu quả cao.

Như vậy, nội dung liên quan đến công tác tôn giáo trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII cho thấy sự kế thừa của Đảng từ những văn kiện của các Đại hội trước đó. Đồng thời, Đảng cũng bổ sung và tiếp thu những đóng góp quý báu từ các tổ chức và cá nhân, đặc biệt là những nguyện vọng của người theo đạo tại Việt Nam. Cách tiếp cận này là cơ sở quan trọng để hình thành nhận thức và thực hiện công tác tôn giáo một cách hiệu quả, đóng vai trò quan trọng trong việc tiếp tục sử dụng các nguồn lực của các tôn giáo để đóng góp vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong bối cảnh mới. Đồng thời, những định hướng của Đảng về công tác tôn giáo thời gian tới là cơ sở quan trọng cho cuộc đấu tranh làm thất bại mọi âm mưu của các thế lực thù địch gây chia rẽ khối đoàn kết toàn dân tộc, lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo chống phá cách mạng Việt Nam. Công tác tôn giáo được thực hiện tốt sẽ góp phần quan trọng trong việc duy trì sự ổn định và thúc đẩy sự phát triển bền vững của đất nước./.

(1) <https://tuoitre.vn/cong-bo-sach-trang-ve-cac-ton-giao-o-viet-nam-20230309124756105.htm>

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, T.II, tr.141.